

СТАНОВИЩЕ

За хабилитационния труд на гл. ас. д-р Мария Огойска
„Прочити върху християнския дух на българската литература“,
представен за участие в процедура за присъждане
на академичната длъжност „доцент“ в ПН 2.1. Филология

Вносител – проф. д.н. Цветан Ракъовски

Като член на научното жури свидетелствам, че развитието на процедурата до тук е съобразено със ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му в НБУ. В процедурата участва един кандидат – гл. ас. д-р Мария Василева Огойска. От приложените справки е видно, че тя отговаря на Минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

За участие в процедурата Кандидатът е депозирал хабилитационен труд и 19 публикации, повечето от които са в контекста на основната тема в труда. Всички те са в сериозни научни издания, ползващи се с високо реноме сред специалистите.

В ролята на автор на становище няма как да правя подробна оценка на хабилитационния труд. Той е съставен от Въведение и 17 части. Искам да посоча пет от тях, за да ги открия като авторски попадения: анализът на „На Острова на блажените“, частта за естетизма на Сирак Скитник, после главата за ранните текстове на д-р Кръстев, както и анализите на „Преображение“ и на „Панихида за поета П. К. Яворов“. Аз ще се спра на три от тях. В изложението слагам акценти, които подчертават и моите научни пристрастия.

Най-обобщено казано, трудът на М. Огойска опитва да открива и тълкува следите на християнската религиозност в избрани литературни текстове. В линията от Н. Рилски към постмодерния роман на Яна Букова се активират различни контексти – от чисто патристичните цитати (при Ст. Михайловски) до ироничните габарити на Иван-Динковата гротескова картина на света.

Едно от попаденията на хабилитационния труд – „Мълчания и молитви из дебрите на Дебра“ – полага важен акцент върху антологичната книга „На Острова на блажените“: тя е поставена, конструирана е върху „вътрешен свод от творби, обединени от своята библейска същина“ (с. 58). Съобразяването с това би дало други хоризонти, неподозирани контексти, защото такава библейска парадигма в – на практика последната книга на П. П. Славейков – излъчва енергии на консолидация спрямо всички текстове в Антологията. Те ще конципират две възможни роли на поетическия човек в литературата на Острова: смиреният и богоборецът, страдалецът и свръхчовекът. В хода на това обличане на поетическия човек в материите на ролята Мария Огойска подчертава ключови думи като молитва, храм, осанна, битие, екстаз, химн и пр. и интерпретира развитието им в образната система на Книгата.

Интересна е идеята на авторката да проблематизира края, „затварянето на книгата“ с текстовете (епитафиите) на Витан Габър. Самата книга на В. Габър са гробовете, върху които той изписва поезията на смъртта. Гробището като книга е странна и – според мен – единствена такава метафора в родната поезия. Мария Огойска спекулативно усуква съдържанието на Славейковата книга (в нея има 19 поети) около идеята за край в самата книга-гробище. Така гробището, обгрижвано от Витан Габър, побира поетите от Острова – иронията е в стихването на ролевите Аз-ове и редуцията на цяла една национална поезия до каталог от полусантиментални стихове (с. 76).

Съвсем различна е другата част, която искам да подчертая: „Съзерцание на духовни същности в „Преображение“ на Ем. п. Димитров“. Поетът следва „основния постулат на ст. българската литературна култура, че невидимото ..., божеското трябва да бъде приближавано чрез земни образи“ (с. 96). Сложността на тази процедура граничи с палимпсестното писане – зад (върху) библейската тъкан/идея прозира философската настроеност на поемата да говори за непокорството, което размества антропоцентричния и природен ритъм. „Преображение“ се превръща в център на интертекстово пресичане на различни теории на

метафизическия опит – общото помежду им е настояването, че ЧОВЕКЪТ като от-ображение на своя Бог (все едно кой – християнски, будистки, юдаистки) ражда целия смисъл на Битието.

И в тази творба М. Огойска подчертава ключови думи, съдържащи религиозна семантика и насочващи към известни библейски сюжети. Прочитът на Пенчо-Славейковата Антология и на поемата на Емануил п. Димитров през оптиката на посочените кодове разархивира важен сноп от значения – те са подминавани досега незаслужено. Анализаторът подчертава, че патосът в „Преображение“ е върху възможността за промяна (преображение) чрез активност, чрез дело – то ще роди пълнокръвния човек, самопроизвел се в и чрез делото си.

Третата интерпретация – върху Гео-Милевата „Панихида за поета Яворов“ – въвежда определението, че това е своеобразна химнография, чиято литургическа стилистика не състрадава, а извисява духа на поета. Формира нещо като „поетическа святост“ (111). Този текст на Гео Милев оставаше досега самотно недопрочетен в отчуждената си стилистика. И тук искам да подчертая приноса на Мария Огойска – тя разчита диалогичността на тази странна творба: псалом – канон, графика – звук, апологетът – поетът, прадедите – учениците, снизхождане – възхождане. Според изследователката диалогичността не е само композиционно решение, а и начин за изграждане на художествения свят.

Считам, че в този си вид хабилитационният труд на гл. ас. д-р Мария Огойска е завършен, изчерпва своята тема и има високоприносен характер. Убедено предлагам на Журито своя положителен вот за присъждане на академичната длъжност „доцент“ (ПН 2.1. Филология) на Мария Огойска.

22.02.2021 г.

Благоевград

Вносител на становището:

(проф. д.ф.н. Цветан Ракъовски)